

1

M'agrada llegir... o no

Llengua

SABER

- Els mitjans de comunicació
- L'estructura de l'oració
- La dièresi
- El vocabulari dels llibres

SABER FER

- Fer una tira còmica

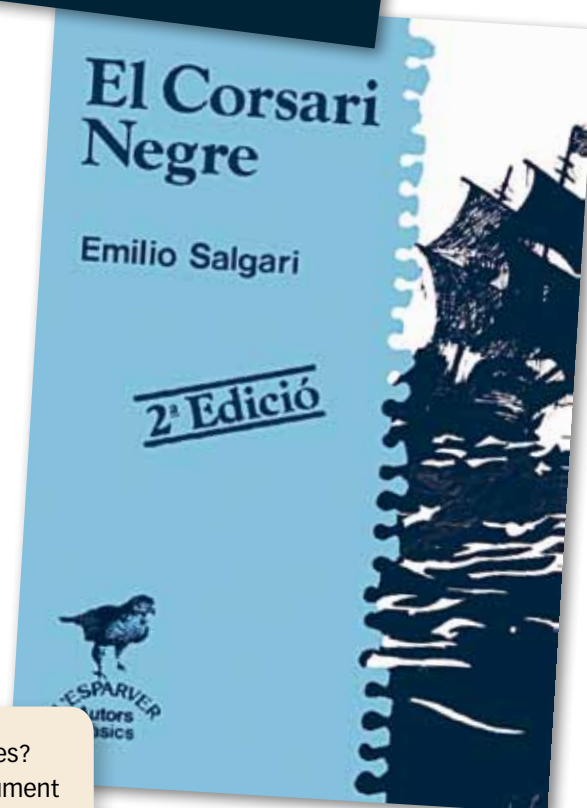
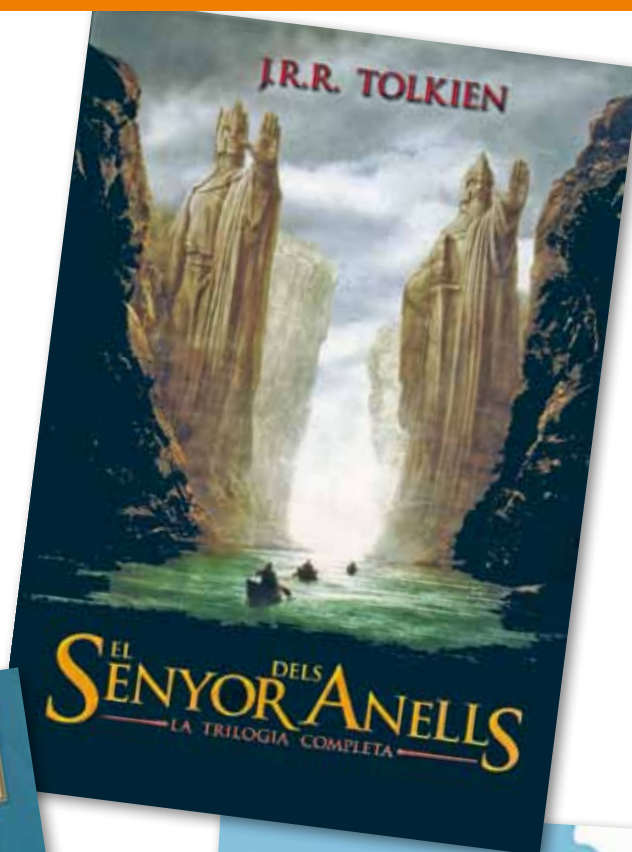
Literatura

SABER

- La literatura en el món actual

SABER FER

- Plantejar i oferir una ruta literària

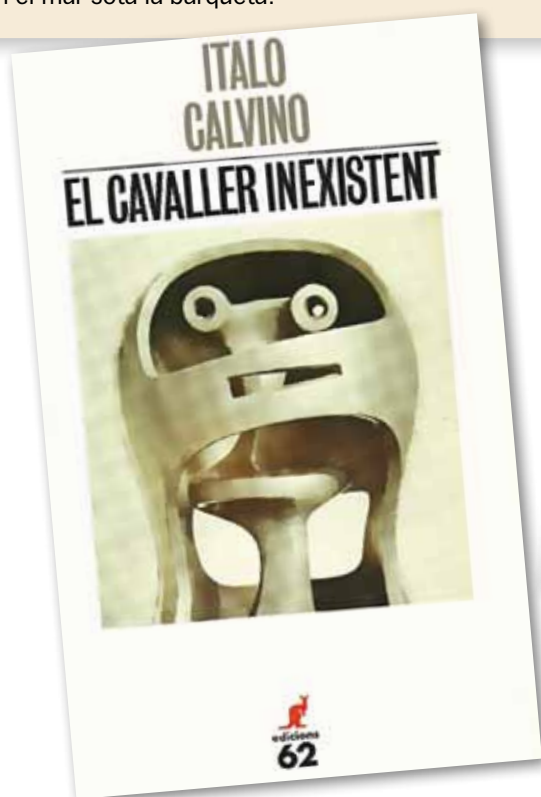
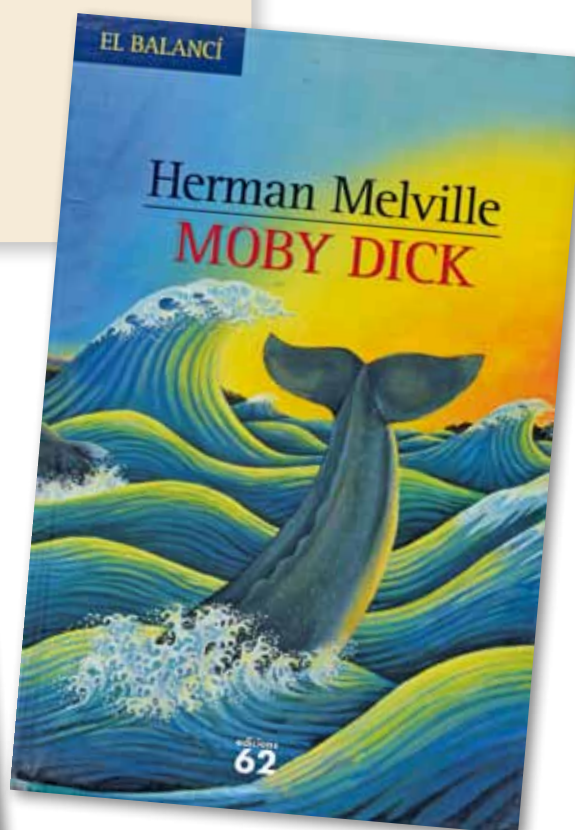

Has llegit algun d'aquests llibres?
T'atreviries a explicar-ne l'argument
en poques paraules?

Com comença?

Aquí tens el començament de sis llibres. Ets capaç de relacionar-los amb les seves respectives portades?

1. La roba no li tocava el cos, anava amarat de suor i pel tub de l'intestí alguna cosa se li obria pas amb trepidència cap al trau final. Tot un poema.
Però calia fer-ho i ràpid.
Era el seu primer atracament.
2. Una veu robusta, amb una mena de vibració metàl·lica, s'alçà de la mar i retronà en les tenebres, llançant aquestes amenaçadores paraules:
–Ei, els del bot! Quiets o us envio a fons!...
3. L'exèrcit de França era arreglerat sota les vermelles muralles de París. Carlemany havia de passar revista als paladins.
4. Quan el senyor Bilbo Saquet, de l'Atzusac, anuncià que aviat celebraria el seu cent onzè aniversari amb una festa d'especial magnificència, l'excitació a Hobbiters fou molt gran i tot foren enraonadisses.
5. Digueu-me Ismael. Uns anys enrere –no cal precisar quants–, tenia pocs diners, o cap ni un, a la bossa, i no hi havia res de particular que m'interessés en terra, i vaig pensar d'anar-me'n a navegar una mica per veure la part líquida del món.
6. –Pugem?
–No! Al contrari! Baixem!
–Encara pitjor, senyor Cyrus! Caiem!
–Per Déu! Llanceu llast!
–Acabo de buidar-ne l'últim sac!
–Puja, el globus?
–No!
–Sento com un xipolleig d'onades!
–Tenim el mar sota la barqueta!

Obtenir informació

- 1** Busca aquestes paraules del text al diccionari i escriu una oració en què quedi clar el significat:

- adaptació
- palès
- camuflatge
- pànic
- interacció
- desactivar

- 2** En els còmics, el text es recull dins de globus o bafarades. Observa aquestes dues vinyetes i explica a quin personatge correspon cada bafarada i per què té la forma que té.

- 3** Un altre recurs dels còmics són les línies cinètiques, que indiquen moviment. Explica el significat de les línies que veus en les vinyetes següents:

Interpretar el sentit

- 4** Copia la resposta correcta a cada pregunta:

- a) Qui són en lago, la Shia i l'Alondra?
- Tècnics de la ràdio
 - Investigadors que vénen del futur
 - Ajudants d'Orson Welles
- b) Qui no sap què ha anat a fer al 1938?
- la Shia
 - l'Alondra
 - en lago
 - en Mike
- c) Per què s'enfada en lago?
- Perquè la Shia ha desactivat el seu cinturó de camuflatge.
 - Perquè la Shia es vol fer una foto amb Orson Welles.

d) Per què desapareixen els tres exploradors?

- Perquè els han descobert.
- Perquè no volen que els descobreixin.

e) Quin personatge d'aquest còmic va existir en la realitat?

- en Iago
- Orson Welles
- en Mike

5 En la vinyeta final, Orson Welles diu: «Mike, el futur ja és aquí». Explica què vol dir aquesta frase i com la interpretes tu, tenint en compte el context.

6 Copia les oracions que siguin certes:

- La Shia ha buscat informació a Internet.
- Orson Welles està preparant un programa de televisió.
- *The war of the worlds* (*La guerra dels mons*) és una novel·la de ciència-ficció que es va adaptar per a la ràdio.
- El Centre d'Investigació Històrica de Viatges Temporals és un organisme internacional amb seu a Nova York.
- Els diaris del 30 d'octubre de 1938 anunciaven el programa que Orson Welles estava preparant.
- Els diaris del 31 d'octubre de 1938 es feien ressò de l'alarma creada el dia anterior per Orson Welles.

Expressar-se

7 Com creus que podria continuar la història d'aquest còmic? Què podria passar si els personatges del passat i els del futur es comunicessin? Escriu un guió per a les vinyetes que podrien continuar la història.

8 Què vol dir CBS? Per què aquest còmic es titula *Nit a la CBS*? Busca informació sobre Orson Welles i *La guerra dels mons*, i escriu una narració sobre els fets que van tenir lloc a Nova York la nit del 30 d'octubre de 1938. Després, respon aquestes preguntes:

- Per què creus que molta gent va pensar que el que deien a la ràdio era veritat?
- Creus que als anys trenta, la ràdio era un mitjà de comunicació molt poderós? Creus que encara ho és? Per què?
- Trobes que avui en dia seria possible que passés una cosa semblant? Explica per què ho creus.

→ SABER FER

Fer una tira còmica

9 APRENTATGE COOPERATIU. En grups reduïts, elaboreu una tira còmica basada en un fet que hagi passat al vostre centre. Per fer-ho, seguiu aquests passos:

1. Escolliu l'anècdota que voleu explicar i escriviu-ne un resum.
2. Dividiu l'anècdota en tres o quatre parts, que seran les vinyetes que la formaran.
3. Dividiu-vos les tasques d'escriure els textos i fer els dibuixos, però tingueu en compte que heu de treballar ben coordinats en tot moment.
4. Escriviu el text de les bafarades de cada part i feu un esbós dels dibuixos.
5. Finalment, dibuixeu les vinyetes i reviseu el resultat final.

Els mitjans de comunicació

10 En el còmic que obre la unitat, passat i futur es barregen, gràcies a un viatge en el temps que posa de manifest el poder de mitjans de comunicació diversos en èpoques diferents. Torna a llegir-lo i respon les preguntes:

- A través de quin mitjà es va transmetre la recreació de *La guerra dels mons*? A través de quin mitjà se'n va assabentar la gent l'endemà?
- Quin mitjà de comunicació ha fet servir la Shia per obtenir informació? Hauria estat possible, en l'època de Welles?
- Creus que els mitjans de comunicació tenen algun tipus de poder, actualment? I en l'època de Welles? Per què?
- Quin mitjà de comunicació creus que ha evolucionat més en els últims anys? Per què?

Has de saber

Els **mitjans de comunicació** de masses pretenen difondre missatges a un gran públic. L'objectiu és oferir informació, especialment de l'actualitat, però també interpretar-la i, per tant, ajudar el públic a formar-se una opinió sobre cada tema.

A l'inici del segle XX van aparèixer els diaris de gran tiratge i es van difondre àmpliament la ràdio i el cinema; més tard, es va implantar la televisió. I, recentment, la contínua expansió d'Internet ha intensificat la circulació d'informació i ha afavorit la participació dels receptors. La societat resultant d'aquests canvis s'anomena **societat de la informació**.

Els mitjans de comunicació són força variats. Poden ser audiovisuals o escrits: locals, nacionals o internacionals; de temàtica general o especialitzats

en determinades matèries (esports, història, viatges...). La majoria de mitjans de comunicació, a més, es poden consultar per Internet, i la versió a la xarxa té uns recursos diferents de la versió impresa o televisiva. Malgrat aquesta diversitat, comparteixen un estil que busca la **claredat** i la **comprensió** fàcil dels missatges. Per això, el registre utilitzat és l'estàndard, amb un vocabulari entenedor i una sintaxi més aviat simple.

Els periodistes són els professionals que elaboren la informació. Forma part de la seva feina distingir en tot moment la informació (els fets, les dades, els esdeveniments concrets...) de les valoracions subjectives o l'opinió (la crítica o l'elogi de determinades actituds, les idees personals o de grups socials o polítics...).

11 Busca un exemple català de cada tipus de mitjà de comunicació:

- Un mitjà de comunicació oral d'abast nacional.
- Un mitjà de comunicació oral d'abast local.
- Un mitjà de comunicació escrit d'abast nacional.
- Un mitjà de comunicació escrit d'abast local.
- Un mitjà de comunicació audiovisual d'abast nacional.
- Un mitjà de comunicació audiovisual d'abast local.

12 Busca a Internet el nom d'alguna revista escrita en català especialitzada en els temes següents:

• música	• arts plàstiques	• esports
• gastronomia	• motor	• viatges

13 Busca informació sobre aquestes sigles, expressions i conceptes relacionats amb els mitjans de comunicació, i explica'n el significat als teus companys:

• <i>prime time</i> , hora punta o horari de màxima audiència	• horari protegit
• codi deontològic dels periodistes	• CCMA
• <i>share</i> o quota de pantalla	• CAC

14 Reflexioneu individualment i després valoreu en grups reduïts les qüestions següents:

- Quan necessites informació sobre un tema d'actualitat, en quin mitjà la busques? Per què?
- Quantes hores diàries dediques a mirar la televisió de dilluns a divendres? I els caps de setmana?
- En quins horaris mires la televisió? Interfereix en els teus hàbits de descans? I en els teus hàbits d'estudi? I en les teves relacions personals?
- Quina mena de programes mires: d'entreteniment, informatius, documentals o de ficció? En quina proporció, aproximadament?
- Escoltes la ràdio? Quina mena d'emissora? Quins tipus de programes?
- Llegeixes premsa escrita? De quina mena: esportiva, general, especialitzada en algun àmbit?
- En quina llengua o en quines llengües accedeixes als mitjans de comunicació?
- A Internet, què fas més sovint: connectar-te a les xarxes socials o bé buscar-hi informació d'actualitat?
- En general, què trobes lloable i què trobes criticable dels mitjans de comunicació?
- Quines actituds podries adoptar per millorar la teva manera de fer servir els mitjans de comunicació?

- Feu entre tots una llista amb les cinc conclusions compartides per més grups en la vostra classe i, després, escriu una redacció titulada «Els joves de la meua classe i els mitjans de comunicació: realitats i perspectives de millora».

L'estructura de l'oració

Les **oracions** estan formades per **paraules**, les quals s'agrupen en **sintagmes**, cadascun dels quals té una **funció sintàctica** dins de l'oració.

	<i>La</i>	<i>ràdio</i>	<i>difon</i>	<i>informació.</i>
Paraules	determinant	nom	verb	nom
Sintagmes	sintagma nominal		sintagma verbal	
Funcions sintàctiques	subjecte		predicat	
	oració			

1 El verb, el sintagma verbal, el predicat

El **verb** és una classe de paraules, o categoria lèxica, molt important en l'estructura de l'oració. Sense verb en forma personal, els enunciats es consideren frases o fragments, però no oracions. Exemples: *Atenció!*, *Gos perillós*.

Al voltant del verb es forma el **sintagma verbal**. Diem que el verb és el nucli del sintagma verbal:

difon informació
 V (nucli)
 —————
 SV

De sintagma verbal n'hi ha un i només un per oració, i sempre té la mateixa funció sintàctica, la de **predicat** de l'oració. El predicat és l'únic component imprescindible en tota classe d'oracions.

2 Altres classes de paraules que generen sintagmes

Hi ha quatre classes de paraules que, a més dels verbs, poden formar un sintagma al seu voltant:

- Els **noms**, que formen **sintagmes nominals**. Els sintagmes nominals assumeixen dues funcions sintàctiques: subjecte i complement del verb.

N
El periodista
 SN
 subjecte

N
ha visitat la zona de l'accident.
 SN
 complement del verb

- Els **adjectius**, que formen **sintagmes adjectivals**. Els sintagmes adjectivals assumeixen dues funcions sintàctiques: atribut i complement del nom.

A
La càmera nova
 SA
 complement del nom

A
estava espatllada.
 SA
 atribut

- Els **adverbis**, que formen **sintagmes adverbials**. Els sintagmes adverbials assumeixen dues funcions sintàctiques: modifiquen un adjectiu o un altre adverbi, o bé fan de complement del verb.

Adv
Adv

La periodista ha elaborat prou ràpidament una informació força delicada.

SAdv
 complement del verb

Adv (modifica un adjectiu)

L'adverbi *força* modifica l'adjectiu *delicada*, l'adverbi *prou* modifica l'adverbi *ràpidament*, i el sintagma adverbial *prou ràpidament* és un complement del verb *ha elaborat*.

- Les **preposicions**, que formen **sintagmes preposicionals**. Els sintagmes preposicionals assumeixen dues funcions sintàctiques, segons les oracions: complement del nom i complement del verb.

Prep
SP
 complement del nom

Prep
SP
 complement del verb

Les emissores de la comarca solen informar del trànsit local.

3 Classes de paraules que no generen sintagmes

Hi ha altres classes de paraules, o categories lèxiques, que no generen sintagmes però que també formen part de l'oració:

- Els **determinants**, que acompanyen els noms no pas per expressar-ne cap característica pròpia com fan els adjectius, sinó per indicar-ne nocions diverses com ara de qui és, quant n'hi ha, si és lluny o a la vora, etc. Exemple: *He llegit tres articles en aquesta revista.*
- Els **pronoms**, que substitueixen mots o grups de mots que no volem expressar o, senzillament, repetir. Exemple: *Ells no estan d'acord amb la proposta, no hi estan per diverses raons.*
- Les **conjuncions**, que posen en relació dos sintagmes a l'interior d'una oració, o fins i tot dues oracions. Exemple: *Han publicat la notícia i moltes fotos, perquè consideren el tema important.*
- Les **interjeccions**, que expressen un sentiment o una emoció complets, amb forma exclamativa. Exemple: *Ai!*

4 L'oració i els sintagmes que la formen

Cadascun dels sintagmes que formen una oració hi té una funció precisa: predicat, subjecte, complement, etc. Observa com s'organitzen:

El corresponsal	d'Anglaterra	signa	les seves cròniques	a Londres	.
-----------------	--------------	-------	---------------------	-----------	---

Fixa't que hi ha sintagmes que dins de l'oració s'organitzen al mateix nivell sintàctic, com ara *El corresponsal d'Anglaterra* i *signa les seves cròniques a Londres*. En canvi, hi ha sintagmes que estan inclosos dins d'un altre sintagma. El sintagma *d'Anglaterra*, per exemple, està inclòs dins del sintagma *El corresponsal d'Anglaterra*; de la mateixa manera que els sintagmes *les seves cròniques* i *a Londres*, formen part d'un sintagma més gran: *signa les seves cròniques a Londres*.

ACTIVITATS

15 Ordena, de més gran a més petita, aquestes unitats d'anàlisi gramatical:

sintagma • oració • paraula

16 Digues si les afirmacions següents són certes o falses:

- Un enunciat sempre conté un verb en forma personal.
- El determinant genera un tipus de sintagma.
- Hi ha cinc classes de paraules que generen sintagmes.
- Cada sintagma de l'oració té una funció concreta.
- Hi ha sintagmes que s'inclouen dins d'altres sintagmes.

17 Relaciona els sintagmes de la dreta amb les estructures de l'esquerra:

V + Det + N •	• l'ordinador personal
V •	• cansament
N •	• la solitud
Det + N •	• eixuga
N + Adj •	• menja xocolata
Det + N + Adj •	• paper blanc
V + N •	• calorós
Adj •	• planxa la roba

18 Escriu un sintagma que tingui com a nucli les paraules següents:

festa

cargols

blau

baixàvem

■ Digues de quin tipus és cada sintagma que has escrit.

19 Amb aquestes sèries de paraules, construeix sintagmes inclosos els uns dins els altres. Representa com s'encaixen amb requadres.

Exemples: fill • classe • petit →

la classe del meu fill petit

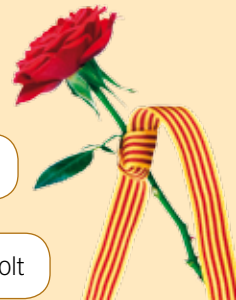

reciclat • paper • full

diada • especial • tan

deliciós • menjar • pastís

bo • vi • encetar • molt

20 Copia aquestes oracions i enquadra els sintagmes:

- L'Esteve explica un conte de fades als nens.
- Ells passaran demà per la botiga de mobles.
- El president de l'associació de veïns va donar les gràcies al públic assistent.
- Els ulls de l'Anna són blaus.

21 Ruleta de verbs.

La dièresi

1 La dièresi en les síl·labes **güe, qüe, güi, qüi**

S'escriu dièresi en la **u** de les síl·labes **güe, qüe, güi i qüi**, quan la **u** es pronuncia. Exemples: *següent, qüestió, pingüí, obliquïtat*.

En canvi, no s'escriu dièresi en la **u** de les síl·labes **gue, que, gui i qui**, quan la **u** no es pronuncia. Exemples: *figuera, quedar, perseguir, química*.

Observa que en les síl·labes **gua, qua, guo i quo**, la **u** es pronuncia sempre, sense que calgui escriure-hi dièresi mai. Exemples: *guanyar, quadrat, paraigua, quota*. Recorda que el plural dels noms i adjectius acabats en **-gua** és **-gües** i que el dels acabats en **-qua** és **-qües**. Una cosa semblant passa amb els verbs *adequar* i *desaiguar*.

Exemples: *aigua* → *aigües*

Pasqua → *Pasqües*

adequar → *adequa, adeqües, adeqüi*

desaiguar → *desaigua, desaigües, desaigüi*

2 La dièresi en la **i** i la **u** dels hiats

S'escriu dièresi en la **i** i la **u** que formen hiat amb altres vocals, excepte en els casos previstos en la normativa.

Exemples: *oïda* (pronunciat *o-ï-da*)

peüc (pronunciat *pe-üc*)

agraïa (pronunciat *a-gra-ï-a*)

construït (pronunciat *cons-tru-ït*).

Observa que la **i** de la paraula *veïna* porta dièresi perquè les vocals **e-i** es pronuncien en hiat, mentre que *feïna* no en porta perquè les mateixes vocals **ei** es pronuncien en diftong. El mateix passa amb la **u**: el nom *Raül* porta dièresi perquè les vocals **a-u** es pronuncien en hiat, mentre que *Pau* no en porta perquè les mateixes vocals **au** es pronuncien en diftong. Els casos en què la normativa estableix que no s'ha d'escriure dièresi són:

1. Quan la **i** que hauria de dur dièresi ja porta un accent segons les normes. Exemple: *país* (pronunciat *pa-ís*) hauria de dur dièresi (com *pa-ï-sos*), però no en porta perquè ja duu accent gràfic.
2. Quan la **i** que hauria de dur dièresi forma part d'una terminació verbal d'infinitiu, gerundi, futur o condicional d'un verb acabat en vocal + **ir**.

Exemples: *reduir* (infinitiu, pronunciat *re-du-ir*)

reduint (gerundi, pronunciat *re-du-int*)

reduiré, reduiràs... (futur, pronunciat *re-du-i-ré, re-du-i-ràs...*)

reduiria, reduiries... (condicional, pronunciat *re-du-i-ri-a, re-du-i-ri-es...*)

Observa que la resta de formes verbals amb el mateix hiat sí que porten dièresi. Exemples: *reduït* (pronunciat *re-du-ït*)

reduïssis (pronunciat *re-du-ïs-sis*)

reduïren (pronunciat *re-du-ï-ren*), etc.

figues

Pasqües

peücs

oïda

3. Quan la **i** que hauria de dur dièresi està en contacte amb els prefixos **anti-**, **co-**, **contra-**, **re-** i **semi-**, o bé forma part dels sufixos **-isme** i **-ista**.

Exemples: *antiinflamatori* (pronunciat *an-ti-in-fla-ma-to-ri*)
coincidir (pronunciat *co-in-ci-dir*)
reimprimir (pronunciat *re-im-pri-mir*)
semiindiferència (pronunciat *se-mi-in-di-fe-rèn-ci-a*)
egoisme (pronunciat *e-go-is-me*)
altruista (pronunciat *al-tru-is-ta*)

4. Quan la **u** que hauria de dur dièresi forma part de les terminacions llatines **-us** i **-um**.

Exemples: *Màrius* (pronunciat *Mà-ri-us*)
pòdium (pronunciat *pò-di-um*)

ACTIVITATS

- 22 Escriu el plural d'aquests noms:

• piragua

• piga

• arruga

• aigua

• botiga

• llengua

■ En quins casos apareix la dièresi en el plural?

- 23 En cadascuna d'aquestes famílies de paraules n'hi ha una que ha de dur dièresi. Identifica-la i escriu-la correctament.

• aigua - aiguat - aiguera

• Pasqua - pasques - pasqual

• paraigua - paraiguer - paraiguot

• obliquitat - obliqua - obliquament

- 24 Escriu una paraula que porti dièresi a partir de cadascuna de les següents:

• veí

• heroi

• peu

• trair

• cafè

- 25 Escriu el nom del que veus en aquestes fotografies:

A

B

C

D

E

ACTIVITATS

26 Relaciona cada mot amb la norma que explica per què no porta dièresi:

agraïem • contraindicació • trairia • europeista

- Infinitiu, gerundi, futur i condicional de verbs acabats en vocal + **ir**.
- Paraules amb els sufixos **-isme** i **-ista**.
- Paraules que han de portar accent gràfic segons les normes ortogràfiques.
- Paraules amb els prefixos **anti-**, **co-**, **contra-**, **re-** i **semi-**.

■ Escriu tres exemples més de cada cas.

27 Associa prefixos i lexemes de manera que es formin paraules amb hiat i sense dièresi:

anti- •	• utilitzar
co- •	• inconscient
contra- •	• inflamatori
re- •	• incident
semi- •	• indicació

28 Escriu dues paraules de la família de les següents, una amb accent gràfic i una altra amb dièresi:

paissà

maleint

pair

veïna

29 Conjuga el present d'indicatiu, el present de subjuntiu i l'imperatiu del verb *produir* i explica què hi observes des del punt de vista de la dièresi.

30 Copia aquestes oracions i completa-les amb la forma del verb *conduir* en el temps que s'indica:

- El van multar perquè massa ràpid per l'autopista. (imperfet d'indicatiu)
- El majordom els fins al despatx del senyor Mateu. (passat perifràstic)
- Quan sigui gran un programa d'humor a la ràdio. (futur)
- En sortir de casa, li va prometre que amb prudència. (condicional)
- El mosso d'esquadra indicava als conductors que amb els llums encesos. (imperfet de subjuntiu)

31 Escriu l'infinitiu, el gerundi i les quatre formes del participi d'aquests verbs:

agrair

beneir

reduir

construir

32 Copia aquestes oracions i completa-les amb **i**, **ï**, **u** o **ü**, tenint en compte que en cadascuna hi ha una paraula que ha de portar dièresi:

- El crit de la no a va espantar els cavalls i eg es, que es van dispersar.
- Tens re na de pi a l'anorac i això no marxa amb a gua i sabó.
- Li han donat un anti nflamatori perquè té una infecció a l'o da.
- Jaume I va condu r les seves tropes per llu tar contra els sarra ns.
- Estan constru nt un aparcament nou al ve nat.

33 Dictat.

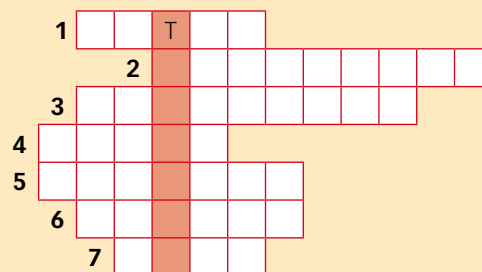
Els llibres

Hi ha llibres de tota mena: grossos i petits, gruixuts i prims, il·lustrats, infantils, literaris... però tots tenen pàgines i coberta, tots poden ser interessants de llegir.

ACTIVITATS

- 34** Resol aquests mots encreuats i trobaràs una paraula que té relació amb els llibres. Busca'n la definició i copia-la:

- Nom del llibre.
- Empresa que es dedica a la selecció, edició, venda i promoció de llibres.
- Persona que comercia amb llibres.
- Tira de paper que envolta un llibre i el promociona.
- Protecció de paper, cartolina, etc., amb què es cobreix el lloc i els dos costats d'un llibre.
- Part de la coberta o sobrecoberta d'un llibre doblegada cap a l'interior en què s'acostuma a imprimir informació sobre l'autor o l'editor del llibre.
- Part del llibre oposada al tall, on s'uneixen els fulls i els plec.

- 35** Escriu el plural d'aquestes paraules relacionades amb els llibres:

• apèndix • sinopsi • text • índex • assaig • annex

- 36** Separa aquestes paraules en dues columnes segons si són sinònimes de *resum* o de *pròleg*:

sumari • compendi • prefaci • síntesi • introducció • exordi
sinopsi • preàmbul • extracte • proemi

- 37** En aquestes dues oracions apareix la paraula *totxo*. Digues en quina es fa servir en sentit literal i en quina té un sentit figurat. En aquest segon cas, explica'l.

- A en Joan li agrada molt llegir i s'empassa cada totxo...
- El karateka va partir el totxo amb un cop sec.

- 38** Relaciona cadascun d'aquests termes amb la seva definició:

pergamí

mecanoscrit

ex-libris

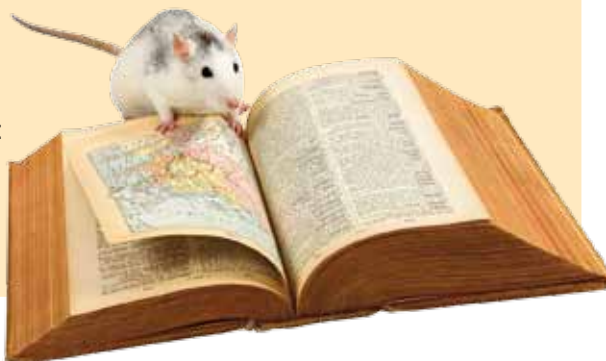
manuscrit

incunable

- Obra escrita a mà.
- Inscripció que es posa als llibres per indicar-ne el propietari.
- Imprès abans de l'any 1500.
- Escrit a màquina.
- Pell d'animal preparada per escriure-hi.

- 39** Explica el significat d'aquestes frases fetes:

- Parlar com un llibre.
- Passar pàgina.
- Ser una rata de biblioteca.

La literatura en el món actual

Daniel Pennac (Casablanca, 1944) és un narrador i assagista francès. L'assaig Com una novel·la (1992) planteja, d'una manera narrativa que en fa amena la lectura, el tema de la lectura literària entre els joves. En el primer capítol, ens presenta un adolescent que lluita contra una lectura escolar obligatòria sota l'atenta vigilància d'uns adults que estan enganxats a la tele i potser també a les seves idees preconcebudes.

Com una novel·la

El verb *llegir* no admet l'imperatiu. Aversió que comparteix amb alguns altres: amb el verb *estimar*..., amb el verb *somiar*...

Sempre es pot provar, és clar. Proveu-ho: «Estima'm!» «Somia!» «Llegeix!» «Llegeix! Vinga, llegeix, t'ordeno que llegexis!»

–Puja a la teva habitació i llegeix!

Resultat?

Cap.

S'ha adormit damunt del llibre. De cop i volta, la finestra li ha semblat immensament oberta sobre alguna cosa desitjable. És per aquí per on s'ha enlairat. Per fugir del llibre. Però es tracta d'un son vigilant: el llibre continua obert davant seu. Per poc que obríssim la porta de la seva habitació, el trobaríem assegut a la taula, assenyadament ocupat a llegir. Fins i tot si hem pujat de puntetes, ens haurà sentit venir des de la superfície del seu son.

–Què? T'agrada?

No ens contestarà que no, això seria un crim de lesa majestat. El llibre és sagrat. Com et pot no agradar llegir? No, ens respondrà que les descripcions són massa llargues.

Tranquils, tornarem a la nostra televisió. Fins i tot pot ser que aquesta reflexió susciti un debat apassionant entre nosaltres i els nostres...

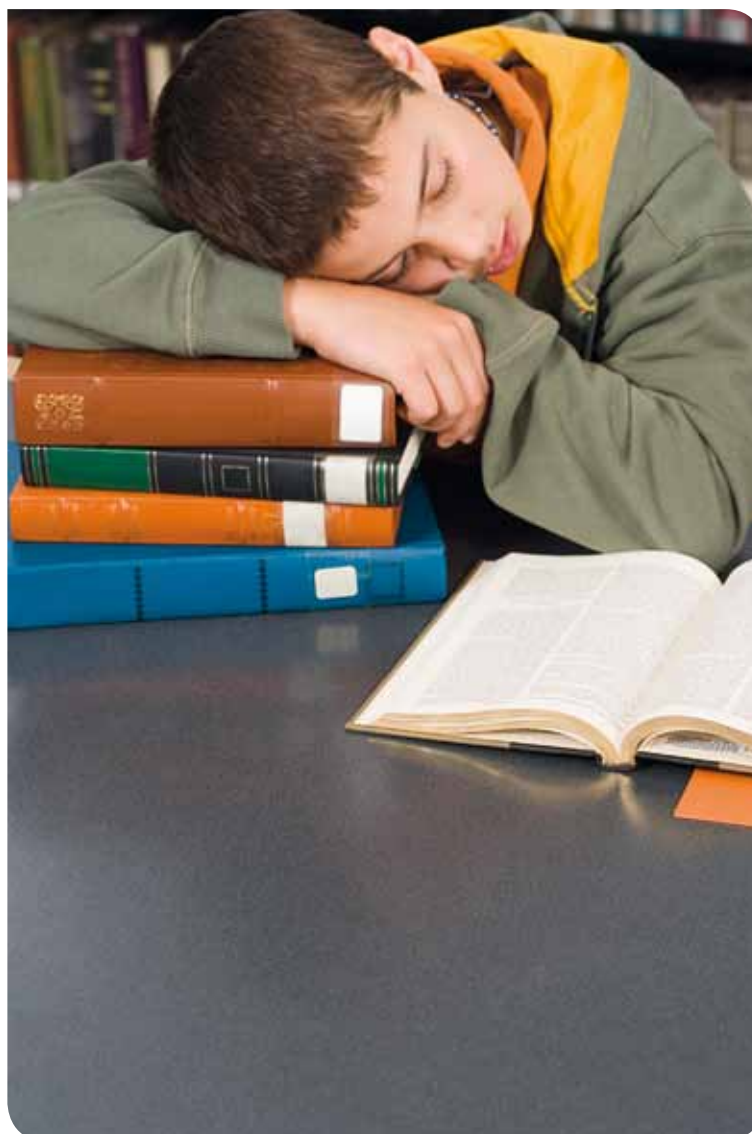
–Les descripcions li semblen massa llargues. És comprensiu, som al segle de l'audiovisual, evidentment, els novel·listes del segle XIX ho havien de descriure tot...

–No és una raó per permetre-li que salti la meitat de les pàgines!

...

No cal que ens cansem, ja s'ha adormit.

DANIEL PENNAC. *Com una novel·la*

ACTIVITATS

40 Digues si les afirmacions següents són certes o falses:

- L'habitació del noi és al pis superior de la casa.
- Els pares també són al pis de dalt mirant la tele.
- El noi es distreu mirant per la finestra.
- La lectura fa somiar al noi mons imaginaris.
- El noi s'adorm d'avorriment.

41 Discussiu, per parelles, els arguments del jove lector i dels seus pares:

- Quan el noi diu que troba les descripcions massa llargues, creus que diu el que pensa realment o que posa una excusa perquè li fa mandra llegir?
- Quan els adults defensen que els llibres es llegeixin tal com van ser escrits en la seva època, és a dir, sense saltar les descripcions, ho argumenten? Podeu trobar arguments contraris a aquesta idea?

La literatura a l'escola, als mitjans de comunicació i en altres formats

A part de l'aprenentatge de la literatura en l'àmbit escolar, hi ha moltes altres maneres d'accedir-hi o de mantenir-s'hi en contacte. Un dels espais on més es difon la literatura són les **biblioteques**, que organitzen nombroses activitats de foment de la lectura, com ara l'hora del conte per a infants, exposicions, conferències i presentacions de llibres, clubs de lectura, etc.

També en els **mitjans de comunicació** hi ha iniciatives diverses per donar a conèixer l'actualitat literària, com ara:

- Els suplementos setmanals de cultura i lletres que publiquen la majoria de diaris, i que solen incloure la llista dels llibres més venuts darrerament en les categories de ficció i no-ficció.
- Les revistes pròpiament literàries o les que, sense ser-ho, inclouen contes, narracions, poemes, etc. N'hi ha de concebudes especialment per al públic infantil o juvenil.
- Els programes de ràdio i televisió de temàtica literària, que solen incloure entrevistes a autors que acaben de publicar algun títol o que han rebut algun premi recentment.
- Els premis literaris per votació popular a través de certs mitjans.

La literatura es vincula també al territori, i els escenaris d'una novel·la o el lloc on va viure un escriptor poden donar lloc a **rutes literàries**. Aquestes rutes poden incloure la casa natal o el lloc on va residir l'escriptor, els paisatges que va descriure o els indrets on se situen les seves obres.

També cal destacar l'adaptació d'obres literàries al **cinema**, a la **televisió**, al **còmic** o, en el cas de textos no pròpiament teatrals, al **teatre**. També a **Internet** trobem pàgines web i blogs especialitzats en literatura, on podem trobar informació, valoracions i opinions d'obres i autors, i també podem deixar-hi el nostre comentari. A la xarxa, són molts els textos literaris que podem sentir recitar, cantar o, senzillament, veure il·lustrats amb imatges.

? SABIES QUE...?

Celebracions

Pràcticament cada any hi ha un autor destacat del qual se celebra algun aniversari: centenari del naixement o de la mort, aniversari rodó de la publicació d'alguna obra, etc. Durant el període corresponent es fan molts actes públics que recorden la seva figura i difonen la seva obra.

ACTIVITATS

- 42 Saps què vol dir que un escriptor és mediàtic? Explica-ho als companys, poseu en comú exemples d'escriptors mediàtics catalans que hàgiu trobat i valoreu en quins casos es pot parlar de literatura i en quins casos creieu que seria abusiu.

→ SABER FER

Plantejar i oferir una ruta literària

Molts llocs del nostre entorn estan relacionats amb la literatura, d'una manera o altra, ja que hi ha nascut o viscut algun escriptor, ha aparegut en alguna novel·la o s'hi ha inspirat algun poeta. Visitar aquests llocs és una manera d'apropar-nos a la literatura i de despertar l'interès per la lectura de les obres que hi tenen relació.

Les rutes literàries són itineraris organitzats, de vegades amb un guia i de vegades sense, per recórrer indrets emblemàtics de la vida i l'obra d'un escriptor o escriptora, o bé per mostrar-nos els diferents autors que han reflectit en les seves obres un paisatge natural, rural o urbà.

Hi ha pàgines web on es recull informació sobre diverses rutes relacionades amb escriptors catalans, per exemple:

- www.espaisescrits.cat
- www.mapaliterari.cat
- www.xtec.cat/web/projectes_llengua_catala_pala_intercanvis_rutes

A l'hora de plantejar una ruta literària cal tenir informació sobre un autor o grup d'autors i les seves obres, però també cal tenir informacions pràctiques sobre la distància entre els diferents llocs que es volen visitar, el preu de l'entrada (si es visita algun lloc de pagament), la durada del recorregut, etc. Si la ruta va adreçada a un grup concret, també cal tenir en compte l'edat, els gustos i els interessos dels participants.

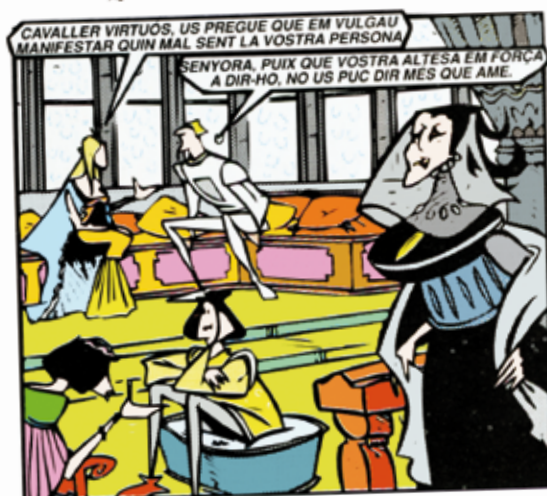
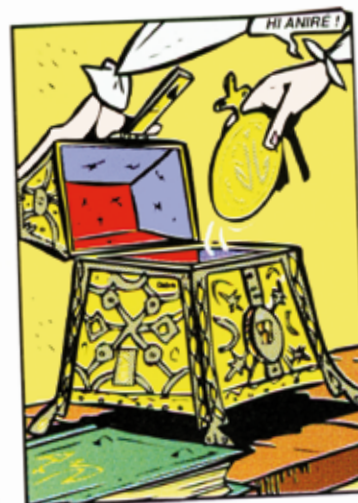
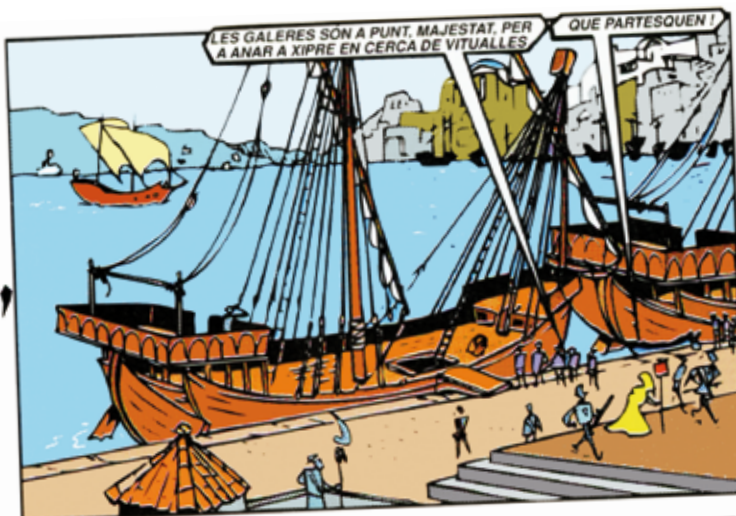
- 43 Prepara un full informatiu sobre una ruta literària que proposaries fer al teu grup classe. Hauria de contenir:

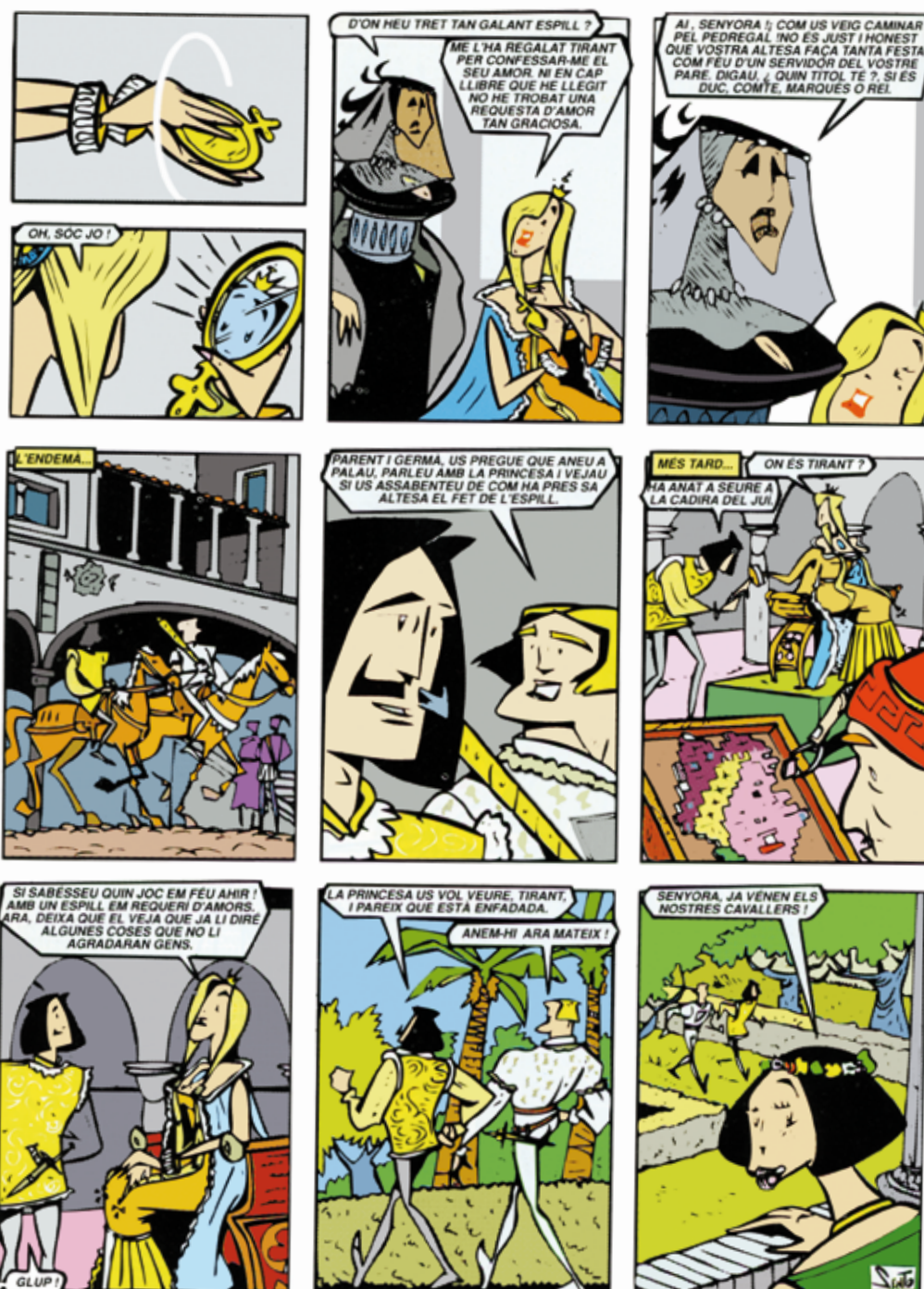
- Justificació de l'interès i l'atractiu que pot tenir la ruta per a vosaltres.
- Relació de cada lloc visitat amb una obra, un escriptor o una època literària.
- Fragments literaris que convindria llegir durant la ruta.
- Informació pràctica sobre lloc de trobada, distàncies, horaris i durada de la ruta.
- Altres informacions útils, com ara preu de l'entrada, mitjà de transport per arribar al punt de trobada, material que cal portar, etc.

La declaració amorosa de Tirant lo Blanc a la princesa Carmesina

Un dels episodis més cèlebres de la novel·la de Joanot Martorell *Tirant lo Blanc*, impresa per primera vegada a la ciutat de València el 1490, és la declaració amorosa del cavaller protagonista a Carmesina, la princesa hereva de l'Imperi grec de Constantinoble. En aquest còmic es recull d'una manera sintètica i molt expressiva tot el procés que porta a la subtil confessió de Tirant.

De la continuació dels amors de Tirant i Carmesina, del malvoler de la Viuda Reposada, de com Tirant combat amb els turcs i de la gran victòria que obtingué.

Adaptació i guió: Jaume Fuster
Dibuixos: Sento, pseudònim
de Vicent Llobell Bisbal

ACTIVITATS

- 44 Com es distingeixen en aquest còmic les intervencions dels personatges i la narració dels fets?
- 45 Explica com s'expressen gràficament els elements següents i dóna'n exemples d'aquestes vinyetes:
- El moviment de certs objectes.
 - Els sentiments dels personatges.
- 46 En quina varietat geogràfica del català està escrit aquest còmic? Copia les paraules que t'ho hagin fet deduir. Per què s'ha escollit aquesta varietat?
- 47 Llegeix aquestes afirmacions sobre l'adaptació d'obres literàries al còmic i valora si són certes, falses o depèn dels casos:
- El còmic fa més fàcil d'entendre l'argument.
 - El còmic permet conèixer l'estil literari de l'autor.
 - Al còmic hi ha tots els detalls de l'obra original.
 - El còmic és fidel a l'època i a l'ambientació.
 - El còmic sol resumir i, per tant, apropa l'obra a gent que segurament no llegiria el llibre sencer.
- Creus que passa el mateix amb el cinema? Per què?

COMUNICACIÓ

48 Explica les diferències que hi ha entre l'edició digital i en paper del mateix diari pel que fa als temes següents:

- llargada de les notícies
- actualitat de la informació
- imatges (fotografies, dibuixos i gràfics)
- participació del lector
- possibilitat de conservar articles

GRAMÀTICA

49 Digues si les paraules destacades són noms, adjectius, determinants, verbs o pronoms:

Aquest reporter d'aspecte **jove** i amb un inconfusible tupè és el gran protagonista i heroi de les **aventures** creades per Hergé. Es donà a conèixer a les **pàgines** del setmanari belga *Petit vingtième* amb l'aventura de *Tintin al país dels soviets*, on és l'**únic** cop que exerceix veritablement la seva **professió** de reporter. Aparentment no **té** família ni problemes **econòmics** i **viatja** pels cinc continents sempre acompanyat pel **seu** gosset Milú. Sempre lluita contra **el** mal, defensa els més dèbils i també **sap** perdonar. Valent, imaginatiu, insubornable, fidel als seus amics, **prudent** i intel·ligent són **alguns** dels adjectius que se **li** poden atribuir, però a més destaca per moltes altres qualitats com la facilitat pels idiomes, la conducció de **cotxes**, motos, tancs, vaixells i **avions**, munta a **cavall**, és bon nedador i tirador, s'adapta a totes les circumstàncies i sempre surt **victoriós** de la lluita **cos** a cos.

<http://tintincat.webgratis.cat>

50 Copia aquestes oracions i subratlla'n el subjecte, tenint en compte que en algun cas pot ser el líptic:

- Érem a l'aeroport.
- L'Emília va assenyalar cap al cel.
- Tres ocells passaven volant.
- Eren petits i de color blanc.
- Vaig mirar cap a terra.
- Les pistes estaven plenes d'activitat.
- A les tres sortien dos avions diferents cap a Roma.
- A les quatre un gran aeroplà s'enlairarà en direcció a Mèxic.
- Jo voldria volar cap a Amèrica ara mateix.
- Els aeroports m'agraden molt.

51 Relaciona cada sintagma subratllat amb la funció que fa dins de l'oració:

subjecte • predicat • CN • CD • CI
CP • CC • atribut

- Els alumnes de tercer tenim tots els professors nous.
- Avui tenim la presentació de moltes matèries.
- Demà passat tenim classe de matemàtiques.
- El professor és alt i prim.
- Diuen que sembla molt seriós.
- Potser ens farà un examen sorpresa.
- Trucaré a l'Ernest per estudiar junts aquesta tarda.
- Parlaré amb ell a veure si pot quedar.

52 Forma un sintagma a partir de cadascuna d'aquestes paraules i digues de quin tipus és (SA, SP, SN, SV, SAdv):

• verd	• lluny
• amic	• vaig agafar
• amb	• tenies
• madur	• castell

53 Indica si el sintagma subratllat en cadascuna d'aquestes oracions és CI, CP o CC:

- A classe hi ha un alumne nou.
- Vaig a l'institut amb bicicleta.
- A mi em va trucar massa tard i no vaig poder quedar.
- No m'espanten els exàmens. Estic acostumat a la feina dura.
- Cada dia em llevo a les sis.
- Gairebé sempre esmorzo a la cuina.
- Demà me'n vaig a la platja perquè encara fa bon temps.
- Vaig trucar a la meva mare.
- Tinc una piga al nas.

ORTOGRAFIA

54 Copia aquestes oracions i completa-les amb una paraula que s'escrigui amb dièresi:

- A la classe d'anglès avui hem _____ amb prou facilitat un text molt llarg al català.
- En zones boscoses d'Amèrica hi ha moltes _____ parlades per molt poca població.
- Han detingut un jove de vint-i-cinc anys que _____ a gran velocitat per una carretera comarcal.
- Tinc una _____ que, quan rega al vespre, deixa caure aigua al carrer i mulla la gent que passa.
- Quan _____ el temps trauré la jaqueta de l'armari. Ara encara no fa fred.
- Què deies? No t'he sentit prou bé. Com que parlem des de _____ diferents hi deu haver interferències.
- He conegut una noia que es diu _____. Viu bastant a prop meu i sembla simpàtica.

55 Completa aquestes paraules amb i, ï, u, ü, segons el que calgui en cada cas:

- disminu◆nt, disminu◆r, disminu◆t, disminu◆rà, disminu◆ria
- paraig◆a, paraig◆es
- ve◆na, ve◆nat, ve◆ns,
- agra◆da, agra◆r, agra◆t, agra◆rem, agra◆ries, agra◆nt

■ Quines són les quatre formes verbals que no porten dièresi?

VOCABULARI

56 Explica el significat d'aquestes frases fetes:

- Ser com un llibre obert.
- Portar els llibres.
- Saber més que un llibre.
- Deixar els llibres.
- Caure un llibre de les mans.
- Ser una notícia de primera pàgina.

LITERATURA

57 Fes una redacció sobre les diverses formes que tens d'accedir gratuïtament a la literatura a la biblioteca del poble o el barri on vius: préstec de llibres, diaris i revistes, Internet, tertúlies, cursos gratuïts, grups de lectura, etc. Explica quins serveis de la biblioteca fas servir, quant temps dediques a llegir a casa, quins llibres tens a la biblioteca familiar, etc.

ACTIVITATS

58 Explica en un parell de línies els fets que narra el còmic que has llegit. Escriu la narració en tercera persona.

59 Escriu la categoria lèxica de les paraules que apareixen en aquesta bafarada del còmic.

60 Busca els tres adjectius que surten en el text, que coincideixen en gènere i nombre.

61 En aquestes tres oracions, els complements verbals consten d'una sola paraula.

Assenyalala's i digues de quina categoria lèxica són:

- Els veus?
- Són ninots.
- Ens heu enganyat miserablement.

62 Separa el SN subjecte del SV predicat d'aquestes oracions, i tingues en compte que n'hi pot haver amb el subjecte el·líptic.

- Els hem ben perdut de vista.
- Em sembla que no anem bé.
- Aquí no hi ha marques d'esquí.
- Jo diria que hem d'anar per aquella banda.
- Aquell parell no es belluguen.
- Ja t'ho deia.

63 En el text hi ha una paraula amb dièresi, busca-la i explica per què s'escriu així.

64 Comenta els signes gràfics de la penúltima vinyeta del còmic.

65 Escriu un text breu d'unes dues-centes paraules, com si fos la crònica periodística del rally amb esquís que apareix en el còmic. Mira de posar-hi una mica d'emoció amb el relat d'una tempesta o d'un accident a la neu.

Aigua bruta

Un detectiu que no és detectiu, un lingüista que no fa de lingüista, un riu, com diria el cantautor, que ja no és un riu... A *Aigua bruta* res és el que sembla i tot fa pudor de socarrim. O de contaminació. En Camil, que tampoc es diu ben bé Camil, treballa recollint argot per a l'Acadèmia d'Estudis Catalans, però té un projecte secret: actualitzar el magne *Diccionari etimològic* del filòleg Joan Coromines. A cavall de la seva moto recorre els pobles mogut per la seva vocació, la caça del mot, fins que l'atzar el planta bruscament davant del misteri: un excursionista mort, un riu contaminat, un científic desaparegut, una empresa farmacèutica poc transparent... Al ritme d'una investigació involuntària però frenètica, *Aigua bruta* transporta el lector a través d'allò que els biòlegs anomenen «el cicle de l'aigua»: del Pirineu al delta del Llobregat, passant per aqüífers, fonts i abocaments.

Pau Vidal (Barcelona, 1967) fa de traductor. És autor dels mots encreuats del diari *El País*. És coautor, juntament amb Màrius Serra, de llibres de mots encreuats i de les novel·les *Homeless* (Premi Documenta 2002) i *En perill d'extinció* (Empúries-labutxaca, 2009).

ACTIVITATS

1 Digues què és aquest text i explica per què:

- Un resum de l'argument de la novel·la *Aigua bruta*.
- El text de la contraportada de la novel·la *Aigua bruta*.
- Una crítica literària de la novel·la *Aigua bruta*.
- L'opinió d'un lector sobre la novel·la *Aigua bruta*.

2 Quin tipus de novel·la creus que és *Aigua bruta*? Quina peculiaritat té el protagonista?

3 Què vol dir que el *Diccionari etimològic* és magne?

- Que és una obra gran i important.
- Que és una obra original.
- Que guarda molts secrets i elements màgics.

4 Què vol dir que en Camil actua «mogut per la seva vocació»?

Clubs de lectura

Espais de tertúlia i debat

Aquesta tardor tornen els clubs de lectura a les biblioteques de Barcelona. Ja són més de 1.200 lectors que han decidit compartir el plaer de la lectura amb altres lectors.

Què són els clubs de lectura?

Són grups de persones interessades a compartir la lectura i el comentari d'obres diverses. Cada club, conduït per un expert, es reuneix en sessions mensuals d'una durada aproximada d'una hora i mitja. Els lectors disposen de di-

versos materials de suport. Les sessions s'inicien al mes d'octubre i finalitzen al mes de maig.

A qui van adreçats?

Estan especialment pensats per a persones amb ganes de llegir, fer amics i xerrar amb l'excusa d'una lectura interessant.

Quins són els objectius?

- Fomentar l'hàbit de la lectura i el diàleg.
- Oferir noves possibilitats per al temps lliure.

- Promoure l'ús de la biblioteca i donar-la a conèixer com a equipament cultural.
- Crear un punt de trobada per a persones interessades en la lectura.
- Donar a conèixer entorns socials i culturals diferents del nostre.
- Proposar una guia bàsica de lectures.
- Afavorir un apropament crític als diferents gèneres literaris.
- Donar a conèixer el fons especialitzat de les biblioteques que acullen l'activitat.

Els mitjans de comunicació de massa

La transmissió de significats culturals, dirigida a un gran públic es fa, actualment, a través dels anomenats mitjans de comunicació de massa (o mitjans d'informació), dels quals són formes típiques la premsa, la ràdio, la televisió i la cinematografia. Aquests mitjans depenen molt sovint d'organitzacions públiques o privades –i també de persones individuals–, que assumeixen la informació com una tasca social però amb uns objectius determinats per raons econòmiques, ideològiques o primàriament informatives. Normalment també tenen la finalitat d'ésser mitjans de publicitat, per imperatius de finançament i de rendibilitat. En funció, doncs, de la finalitat i del contingut de la comunicació de massa, pot ésser considerada com a informació, propaganda, publicitat o relacions públiques. D'altra banda, els mitjans de comunicació de massa poden ésser avui dia elements motrius de caràcter alienador, de conseqüències no sempre imaginables. Poden arribar a sorgir qüestions molt greus, com és ara el control dels mitjans de comunicació de massa des de l'angle ideològic, econòmic o polític, el fet que aquests mitjans siguin sotmesos a un grup de pressió o bé siguin utilitzats com a arma del poder polític, el paper que puguin tenir en el desenvolupament de la cultura, etc.

Gran Enciclopèdia catalana (Adaptació)

ACTIVITATS

- 5 Esmenta quatre mitjans de comunicació de massa citats en el text.
- 6 Llegeix atentament l'article i digues si els mitjans de comunicació són, poden ser o depenen dels conceptes següents:
 - mitjans informatius
 - mitjans de publicitat
 - empreses o particulars
 - tècniques de comunicació
 - formes d'art
 - eines d'intoxicació
 - eines de desenvolupament cultural

Com hi puc participar?

Per ser membre d'un club de lectura, cal que t'apuntis a la biblioteca durant el mes de setembre i més endavant ens posarem en contacte amb tu per a la primera trobada.

Donarem prioritat als residents del districte de cada biblioteca i a aquelles persones que actualment no assisteixen a cap club de lectura.

Les persones que en els darrers dos anys hagin participat en algun club de lectura només es podran inscriure, en el cas que quedin places lliures, durant la setmana prèvia a l'inici de l'activitat. En cas de no assistir al 80 % de les sessions, la plaça quedarà a disposició d'una altra persona preinscrita.

w110.bcn.cat/portal/site/Biblioteques

ACTIVITATS

- 7 Respon aquestes preguntes amb la informació del text. Si alguna pregunta no es pot respondre amb les dades del text, indica-ho.
 - Per a quina edat són aquests tallers de lectura?
 - Quina dedicació de temps demana participar-hi? Amb quina freqüència?
 - Quin preu té aquesta activitat?
 - Qui té prioritat en la inscripció? Qui no en té?
 - A què es compromet el qui s'hi apunta?
 - Els grups de lectors, s'autogestionen o hi ha algú que els orienta?
- 8 Dels objectius que s'expliciten en el text, tria'n els tres que, segons la teva opinió, reflecteixen millor el que hauria de ser un club de lectura. Justifica la tria.